

CYNGOR TREF PORTHMADOG

RHEOLAU SEFYDLOG

1. Cadeirydd

- 1.1 Etholir y Cadeirydd gan y Cyngor o blith aelodau'r Cyngor Tref.
- 1.2 Os etholir rhywun yn Gadeirydd i lenwi gwagle damweiniol, fel na g/chafodd flwyddyn lawn yn y swydd y Cadeirydd, ni fydd hynny'n rhwystr i benodi'r Cynghorydd honno/hwnnw'n Gadeirydd am flwyddyn lawn yn ei thro/dro.

2. Is-gadeirydd

- 2.1 Etholir gan y Cyngor Tref un o aelodau'r Cyngor Tref yn Is-gadeirydd.
- 2.2 Os bydd y Cadeirydd am unrhyw reswm yn methu gweithredu, neu os bydd swydd y Cadeirydd yn wag, caiff yr Is-gadeirydd gyflawni pob gorchwyl y gallai'r Cadeirydd fel y cyfryw ei ch/gyflawni.

3. Cyfarfodydd

- 3.1 Cynhelir cyfarfodydd o'r Cyngor ar yr ail ddydd Mawrth o'r mis am 7 yr hwyr oni benderfynodd y Cyngor yn wahanol mewn cyfarfod cynharach. Os bydd siaradwr wedi ei wahodd i'r cyfarfod dechreuir am 6.30 yr hwyr.
- 3.2 Mewn blwyddyn etholiad cynhelir y Cyfarfod Blynnyddol ar y dydd ym mis Mai a benodi'r gan y Cyngor.
- 3.3 Dri diwrnod llawn cyn cyfarfod y Cyngor, yn cynnwys y penwythnos
  - 3.3.1 Rhaid gadael ym mhreswylfod pob Cynghorydd, neu anfon yno drwy'r post, wŷs i'r Cynghorydd i ddod i gyfarfod, a honno wedi'i harwyddo gan swyddog priodol y Cyngor ac yn rhestru'r gwaith y bwriedir ei wneud yn y cyfarfod.
  - 3.3.2 Ni wneir cyfarfod yn annilys am fod rhyw Gynghorydd heb dderbyn gŵys yn unol ag is-baragraff 3.3.1 uchod.
- 3.4 Pan fo Cynghorydd yn cynrychioli'r Cyngor mewn unrhyw gyfarfod, pwyllgor neu Gynhadledd – pan fo'n briodol, disgwylir adroddiad ysgrifenedig neu ar lafar yng nghyfarfod dilynol y Cyngor.

4. Cworwm

- 4.1 6 Cynghorydd fydd cworwm: gall y Cyngor benderfynu ar nifer yn ôl maint y Cyngor, ond ni cheir mabwysiadu cynnig i atal y rheolau sefydlog heb gytundeb dwy ran o dair o'r rhai sy'n bresennol ac yn pleidleisio.
- 4.2 Os na fydd cworwm yn bresennol pan ddaw'r Cyngor ynghyd, neu os yw nifer y Cynghorydd yn llai na'r cworwm yn ystod y cyfarfod, trafodir y materion nas trafodwyd yn y cyfarfod naill ai yn y cyfarfod nesaf neu ar y diwrnod a bennir gan y Cadeirydd.

5. Datgan Diddordeb.

Gweler y Cod Ymddygiad sydd yn ymdrin a buddiannau aelodau.

6. Pleidleisio

- 6.1 Pleidleisir yng nghyfarfod y Cyngor drwy arddangos dwylo, neu, os gofynnir am hynny gan o leiaf dri Chynghorydd, drwy bleidlais gudd.
- 6.2 Gall y Cadeirydd bleidleisio fel Cynghorydd ar unrhyw fater, ac os bydd y pleidleisiau ar ryw fater yn gyfartal, gall iddi/iddo roi pleidlais fwrw.
- 6.3 Pleidlais gofrestredig
  - 6.3.1 Gall unrhyw aelod hawlio pleidlais gofrestredig ar unrhyw achlysur (Rhaid i'r cais gael ei wneud cyn i'r bleidlais gael ei chymryd).
  - 6.3.2 Gall unrhyw aelod hawlio cofrestru ei bleidlais unigol ar unrhyw achlysur.

7. Trefnu Pwyllgorau / Cyfarfodydd Cyngor

- 7.1 Ym mhob cyfarfod blynyddol y gweithrediadau cyntaf fydd:
  - 7.1.1 Ethol Cadeirydd
  - 7.1.2 Os bydd y sawl a etholwyd yn Gadeirydd yn absennol, penodir Cadeirydd i'r cyfarfod
  - 7.1.3 Ethol Is-Gadeirydd
  - 7.1.4 Enwebu a phenodi i gyrff allanol
Wedi hynny dilynrir y drefn a osodir yn 7.3 isod.
- 7.2 Ym mhob cyfarfod heblaw'r Cyfarfod Blynyddol, os bydd y Cadeirydd yn absennol neu'n amharod i lywyddu, penodi Cadeirydd i'r cyfarfod fydd y swyddogaeth gyntaf.
- 7.3 Wedi dilyn 7.1 uchod, oni phenderfyna'r Cyngor yn wahanol am resymau brys, hon fydd trefn y pwyllgorau/cyfarfodydd:
  - 7.3.1 Darllen ac ystyried y Cofnodion; ac os bydd copi wedi'i anfon i bob Cyngorydd erbyn diwrnod cyhoeddi'r wŷs ar gyfer y cyfarfod, gellir cyfrif y cofnodion wedi'u darllen.
  - 7.3.2 Wedi ystyriaeth, cymeradwyo arwyddo'r cofnodion yn gofnod cywir gan Gadeirydd y cyfarfod.
  - 7.3.3 Dilyn rhaglen bwrpasol y pwyllgor/cyfarfod.
  - 7.3.4 Gall Cadeirydd y cyfarfod neu unrhyw Gyngorydd gynnig newid trefn rhaglen am resymau brys, ac os Cadeirydd y cyfarfod a gynigiodd, gellir rhoi'r cynnig i bleidlais heb ei eilio, a rhoir cynnig o'r fath i bleidlais heb drafodaeth.

8. Cynigion a gyflwynir

- 8.1 Ac eithrio fel y darperir gan y Rheolau Sefydlog hyn, ni cheir cyflwyno unrhyw gynnig oni fydd y cynigydd wedi rhoi rhybudd am ei eiriad a'i gyflwyno i'r Cadeirydd neu'r Clerc o leiaf deg diwrnod cyn cyfarfod y Cyngor. Os yw mater yn codi ar ôl cau'r rhaglen gellir ei gyflwyno i'r Cadeirydd neu'r Clerc a bydd y Cadeirydd yn penderfynu os yw'r mater yn cael ei ystyried fel mater brys.
- 8.2 Rhaid i bob cynnig neu argymhelliad fod yn berthynol i ryw gwestiwn y mae gan y Cyngor awdurdod arno, neu sy'n effeithio ar diriogaeth ei awdurdod.
- 8.3 Gall y Cadeirydd wneud cynnig o'r gadiar gyda chefnogaeth y cyngor llawn.

9. Rheolau Dadl

- 9.1 Ni cheir trafodaeth ar y cofnodion ond ynglŷn â'u cywirdeb. Trwy benderfyniad y gwneir cywiriadau yn y cofnodion.
- 9.2 Rhaid i Gyngorydd gyfeirio'i h/araith at y cwestiwn dan sylw neu at esboniad personol neu gwestiwn o drefn.
- 9.3 Ni chaiff araith y cynigydd barhau'n fwy na phum munud, ac eithrio trwy ganiatâd y Cadeirydd.
- 9.4 Rhaid i welliant naill ai:
  - 9.4.1 ddileu geiriau, neu
  - 9.4.2 ychwanegu geiriau a dileu geiriau, neu
  - 9.4.3 ychwanegu geiriau.
- 9.5 Ni cheir cynnig gwelliant sydd i berwyl sy'n negyddu'r cynnig sydd gerbron y Cyngor.
- 9.6 Os mabwysiedir gwelliant, bydd y cynnig gyda'r gwelliant yn disodli'r cynnig gwreiddiol, a gelli gynnig gwelliannau pellach arno.
- 9.7 Ni chaiff Gyngorydd (heblaw am y cynigydd) siarad fwy nac unwaith ar unrhyw fater heb ganiatâd y Cadeirydd, ac eithrio i gynnig gwelliant neu ar gwestiwn o drefn neu esboniad personol, neu i gynnig cau'r drafodaeth.

- 9.8 Rhaid i Gyngorydd sefyll wrth siarad oni rydd y Cadeirydd ganiatâd iddo/iddi oherwydd gwendid.
- 9.9 9.9.1 Ni cheir trafod dyfarniad y Cadeirydd ar fater o drefn, neu ar dderbynioldeb esboniad personol.
- 9.9.2 At y Cadeirydd y cyfeirir areithiau'r Cynghorwyr
- 9.9.3 Os cyfyd rhagor nac un Cynghorydd, bydd y Cadeirydd yn galw ar un ohonynt i siarad, a rhaid i bawb arall eistedd.
- 9.9.4 Os cyfyd y Cadeirydd yn ystod unrhyw drafodaeth, rhaid i bob Cynghorydd arall eistedd.

10. Camymddygiad

Gweler y Cod Ymddygiad.

11. Pleidleisio ar Benodiadau

Pan fo rhagor na dau berson wedi'u henwebu ar gyfer unrhyw swydd a lenwir gan y Cyngor ac na cheir mwyafrif clir o bleidleisiau dros yr un ohonynt, dilëir o'r rhestr enw'r sawl a gafodd leiaf o bleidleisiau, a phleidleisir drachefn, gan ddilyn yr un drefn nes cael mwyafrif o bleidleisiau dros un person.

12. Trafodaethau a phenderfyniadau'n effeithio ar wasanaethyddion cyflog y Cyngor

Os cyfyd mewn cyfarfod unrhyw gwestiwn ynglŷn â phenodiad, ymddygiad, dyrchafiad, diswyddiad, cyflog neu amodau gwaith unrhyw un a gyflogir gan y Cyngor, ni cheir ei drafod nes i'r Cyngor neu'r Pwyllgor (yn ôl digwydd) benderfynu a ddylid cau allan y cyhoedd a'r wasg ai peidio.

13. Gwariant

Rhaid awdurdodi archebion talu arian drwy benderfyniad gan y Cyngor, ond mewn achos o frys gwirioneddol, gall y Clerc mewn ymgynghoriad â'r Cadeirydd a/neu'r Is-Gadeirydd ddod i benderfyniad arnynt.

14. Pwyllgorau

- 14.1 Gall y Cyngor yn y Cyfarfod Blynyddol benodi pwyllgorau sefydlog, a gall ar unrhyw adeg benodi pwyllgorau eraill a fydd yn angenrheidiol.
- 14.2 Cyn mynd at unrhyw waith arall yn ei gyfarfod cyntaf, rhaid i bob pwyllgor ethol Cadeirydd, a gellir ethol Is-Gadeirydd.
- 14.3 Ac eithrio lle y gorchymynnir fel arall gan y Cyngor (ar gyfer pwyllgor) neu gan y Cyngor neu'r pwyllgor a'i penododd, traean nifer yr aelodau fydd cworwm y pwyllgor.

15. Is-bwyllgorau

- 15.1 Ac eithrio lle gorchymynnir fel arall gan y Cyngor (ar gyfer is-bwyllgor) neu gan y Cyngor neu'r pwyllgor a'i penododd, traean nifer yr aelodau fydd cworwm yr is-bwyllgor.
- 15.2 Yn unol ag amgylchiadau'r is-bwyllgor a barn y Cadeirydd – fe all na fydd rheol 9.6 yn hanfodol.

16. Cyfrifon a Datganiad Ariannol

- 16.1 Rhaid gosod pob cyfrif sydd i'w dalu, a phob hawliad ar y Cyngor, gerbron y Cyngor.
- 16.2 Wedi diwedd y flwyddyn ariannol, rhaid i'r Clerc rhoi i bob Cynghorydd datganiad o dderbyniadau a thaliadau.

17. Mynediad y Cyhoedd a'r Wasg i Gyfarfodydd

- 17.1 Rhaid i'r cyhoedd a'r wasg gael mynediad i bob cyfarfod o'r Cyngor a'i bwyllgorau; ond gall cyfarfod gau allan y cyhoedd neu'r wasg neu'r ddau dros dro drwy'r penderfyniad hwn:

Yn wyneb natur arbennig a/neu gyfrinachol y mater sydd ar gael ei drafod, mae'n ddymunol er budd y cyhoedd gau allan y cyhoedd a'r wasg dros dro gorchymynnir hwy i ymadael -

17.2 Awdurdodir y Cadeirydd, yr Is-Gadeirydd a'r Clerc i wneud unrhyw ddatganiadau i'r cyfryngau a ran y Cyngor.

18. Materion Cyfrinachol

Ni chaiff unrhyw Gynghorydd neu aelod o bwyllgor neu is-bwyllgor ddatguddio i neb nad yw'n Gynghorydd unrhyw fater y bydd y Cyngor neu'r pwyllgor (yn ôl y digwydd) yn datgan ei fod yn gyfrinachol gyda sylw penodol i 17.1.

19. Cyfarfodydd Brys

19.1 Os cyfyd achos ym marn Cynghorwyr bod angen galw cyfarfod brys – gorchymynnir cais swyddogol wedi ei alw gan gynifer â 6 Cynghorydd i sylw'r Cadeirydd neu'r Clerc, yn datgan y pwnc i'w drafod ac yn tanlinellu union resymeg y brys.

19.2 Awdurdodir yr un hawl i'r Cadeirydd a/neu'r Clerc ar faterion o fyrder a/neu frys.

20. Cyfrwng Iaith y Pwyllgorau / Cyfarfodydd

Gweinyddir a gweithredir trwy gyfrwng yr iaith Gymraeg.

21. Gwrthdroi Penderfyniad Blaenorol

21.1 Ni ellir newid penderfyniad y Cyngor (boed yn gadarnhaol neu'n nacaol) o fewn chwe mis oddigerth naill ai drwy gynnig arbennig, y bydd rhybudd ysgrifenedig ohono yn dwyn enw o leiaf chwe aelod o'r Cyngor wedi ei gyflwyno neu drwy gynnig yn deillio o adroddiad neu argymhelliad pwyllgor.

21.2 Pan fydd cynnig arbennig y cyfeirir ato wedi ei benderfynu ni all gynnig cyffelyb gael ei gyflwyno o fewn chwe mis pellach.

22. Gweithredu Brys

Rhoddir hawl gweithredol i'r Clerc mewn ymgynghoriad â'r Cadeirydd neu'r Is-Gadeirydd i weithredu mewn perthynas i'r canlynol:

22.2 Pan fydd brys gwirioneddol i weithredu i amddiffyn buddiannau'r Cyngor neu'r cyhoedd gan gynnwys cyfarwyddo Cyfreithiwr i weithredu os bydd angen.

22.2 I ymateb i unrhyw ymgynghoriadau pan na fydd amser yn caniatáu eu cyflwyno i ystyriaeth y Cyngor oherwydd bod dyddiad i dderbyn sylwadau neu i weithredu cyn y cyfarfod nesaf o'r Cyngor.

23. Rheoliadau Ariannol – gweler y ddogfen 'Rheoliadau Ariannol : Cyngor Tref Porthmadog'.

24. Cyfethol Cynghorydd i lenwi sedd wag.

Pe bai sedd wag ar y Cyngor yn codi yn ystod tymor ei fodolaeth a bod rhaid cyfethol :

24.1 Bydd y Cyngor yn hysbysebu'r sedd wag mewn ymgais y ddenu diddordeb aelodau'r gymuned.

24.2 Bydd y Cyngor yn gosod dyddiad cau.

24.3 Bydd y Clerc yn gofyn am lythyrau cyflwyno gan bob ymgeisydd yn rhoi gwybodaeth sylfaenol amdanynt eu hunain.

24.4 Bydd y Cyngor yn rhoi cyfle i ymgeiswyr roi cyflwyniad byr i aelodau'r Cyngor.

24.5 Bydd aelodau yn pleidleisio yn gudd am ymgeisydd o'u dewis os bydd mwy nag un ymgeisydd ar gyfer unrhyw sedd.

24.6 Os mai un ymgeisydd sydd i unrhyw sedd, yna bydd yr ymgeisydd yn cael ei dderbyn/derbyn i'r sedd trwy bleidlais gudd ar yr amod ei fod/bod yn gymwys.

24.7 Bydd y Clerc yn sicrhau fod yr ymgeisydd yn arwyddo datganiad derbyn swydd.

25. Protocol Cynlluniau

Pe bydd ceisiadau cynllunio yn cael eu derbyn ac angen sylw cyn dyddiad y cyfarfod llawn Nesaf o'r Cyngor Tref bydd y Clerc yn pasio'r wybodaeth am y cais ymlaen at sylw y Cadeirydd a'r Cynghorwyr y ward ble mae'r cais yn disgyn. Bydd y drefn yma hefyd yn cael ei ddilyn yn ystod mis Awst gan nad oes cyfarfod o'r Cyngor Tref. Mewn mater o ddatblygiad mawr yn yr ardal bydd y Clerc yn defnyddio ei disgreswin gan basio gwybodaeth am y cais ymlaeb at BOB cynghorydd neu trwy ymgynhoriad efo' r Cadeirydd galwn cyfarfod brys.

Arwyddwyd: *Cynghorydd Llywelyn Rhys*   **Cadeirydd 2021/2022**

Dyddiad : Mai 11 2021